

GEZURRETAN OTE ?

Gizon bat bidegurutze batean aurkitzen denean, beharrezkoa du, aurrera egingo badu, alde batetik edo bestetik aurrerako abiadura hartu beharra. Eta ba daki, hoietako bat hartzean, konpromisu batean sartzen duela bere burua. Baina, gauzak bere abantaila izango badute, konpromisuak ere hartu beharra dago.

Honetaz, nere buruarekin izan dudana esperientzia bat agertuko dut. Euskeraren batasuna dala ta, bide bat hartu beharra nuen, eta, Euskaltzaindiko sekretario bezala, Arantzazun errekomendatua hartu nuen, euskaltzain-buruak berak "normativo" deitu duena; zeren, hola delarik, lotsagarria litzake Euskaltzaindiko batek kontseilatzen duen "normativo"-ari ez jarraitzea. Hau da, ez baita* hain ongi "normativo" ez denari jarraitzea.

Hori dala ta, izan ditut nereak eta bi. Gutxi edo asko, danok izan ditugu geureak; baina nik, gutxienez, nere karguari zegokionari jarraiki lan egitearren. Beste batzuek araudiak hautsiaz jardun direlarik eta nik arauditik irten gabe, nere lepora jaso ditut zenbait San Benito, aipatzerik ere merezi ez dutenak. Idatzi beharra nuen agirien aurka ere ez gutxi, zentzurik gabekoak gainera, erakunde bati zegokion oinarririk edo araudirik puskatu ez nuenez. Orain konturatzen naiz nere inguruan zelako otsoak nituen, bildots iduriz. Gure arteko aldizkari batek ere ez omen daki, bere "neutralidadean", zergatik utzi dioten zenbait idazlek bertan idazteari. Nerea ez badaki, ez daki asko bere buruaz. Bi jauni zerbitzea ez da posible, eta agertu den bidegurutzean hautatu beharra du; eta, bestalde, jaun itxurazko bati (zeren seudonimoaren atzean batek ez baitaki jauna ala anderea gordetzen den ere) nere personaren aurka zerbitu zion bezala, ez zion zerbitu nere alde irten zenari. Baina, hemen bezala, bestean ere zergatik ez du hartzen jaun bati zerbitzea? Hauxe da gure arteko faltsia askoren egoera lotsagarria.

Baina gaurkoan beste exemplo batek nakar, eta honek ere beste guztiekin ba du bere lotura.

Erakunde bati (Euskaltzaindia kasu honetan) eta nere buruari zintzoki jarraitzearren, lehen itxuraz adiskide nituen asko jarri zaizkit kontra, zeren haien zat adiskide nintzen beren usteetara probetxuzkoa nintzen artean. Baina nere morrontza euskera eta Euskal Erriaren alde jartzeak ez nau behartzen inongo alderdi edo erakunde partikularrei zerbitu beharrean, ez eta gizon soil bati ere, behinik behin euskera kontuetan goimailako maisuren bat edo ez bada, eta orduan ere nere iritziak agertzeko kondiziotan.

Baina noan zuzenago harira, edo hobeto esan, hariagora. Ikusteko, batzuek beren zerbitzukoitsuak ez direnak zelan tratatzen dituzten, besteei gezurti itxura eman nahiez. Eta puntu hau garbi lotu nahi nuke. Hau da, *Kamaraka* izenordezko batek, "Alderdi" izeneko aldizkari batean (256-257 zenbakiak, XXIV urtea), 5-garren orrialdean —eta hau gutxi balitz edo, orri hoiek korreoz bananduak izan dira lakaio itsu batzuen bidez— neri dagokidan puntuan dio: "... vamos a dar algunas precisiones olvidadas en la relación publicada en "Euskera", 1968, págs. 293-294, bajo el título "Bodas de Oro de la Academia de la Lengua Vasca" y suscrito por su secretario Sr. San Martín". Eta ondoren azaltzen ditu zenbait gauza. Baina azalpen hoiek ez datoz ez "Primer Congreso de Estudios Vascos" liburuan (eta biltzar hoietatik sortu zen Euskaltzaindia); eta ez "Euskera"-n eta ez Euskaltzaindiaren agirietan ez dira agertzen. Eta ez dut ukatzen, berak diona hala izango zela. Baina ahaztu egin zaizkidala era horretan esateak, gezur itxura hartzen du; eta, gezur itxura hartzen duenez, irakurleari aditzera eman nahi diot, itxuraz gauzak aldatzeak zein aldetatik etor ditezkean berak kontu izateko. tzen; eta Euskaltzaindiaren urre-etzetietan, bertako idazkaria nintzenez, bidezkoena nuen, eskatu zidaten historia laburra Euskaltzaindiaren beraren agiri ofizialetatik egitea, eta ez hor zehar banandurik ibil zitezkean paper zaharretatik. Uste dut argi dagoela.

Baina, hori gutxi balitz ere, Cosme Elgezabalena izena bi aldiz aipatzen nuen "Euskera" (XIII, 1968) aldizkariko lan horren 294-garren orrialdean, sorreraren meriturik handienak berari emanaz, eta *Kamaraka* (ez dakit jauna ala anderea den ere; beharbada no den to, egiatzko izena agertzeko baino kobardeagoa denez) delakoarena bakarrik irakurtzen duenak pentsatuko luke izen hori isildu dudala. Elgezabal jauna bera baino lehenago, Euskaltzaindia edo Euskeraren Akademia (zeren izena ez zen jarri 1919-ra arte) sortzearen ideia eman zuten Aristides Artiñano edo Adolfo Urkixoren ideia politikoak ere ez ditu jartzen sorrerako agiriak. Baina, ba ahal zen horretarako premiarik? Eta horiek ahal dira nere "...precisiones olvidadas en la relación..."? Baina, zer da hau? Gezurtizat hartu nahi?

Holako inkisitoreari jaramon egiten diotenak, bera bezalako ganoragabekoak izanen dira.

Hemendik ikusi, euskeraren batasunari buruzko arrazoiak zelakoak izango diren lan horretan. Honela idatziko ote digute gure historia?

Juan San Martín